

qui nimirum non minus quam cæteri omnes episcopi A rata privilegia et inviolabili ac perpetuo jure servanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in eisdem privilegiis hoc inter cætera sub anathematis intentione cautum est, ne cuilibet episcoporum liceat in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare sententiam; episcopus autem non absolute (sic se **913-914** funditus excusabat) excommunicationis jaculum intulit, sed ita, ut perhibebat, ira commotus, ait: « Si qui sunt mei juris in illo monasterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico. » Cum igitur in hac excommunicatione prædictum episcopum, licet ignorantem, contra privilegia Romanæ Ecclesiæ quomodolibet egisse convinceret; ille autem privilegiorum tenorem ac seriem se legisse vel agnovisse constantissime B propulsaret; tandem, sancto decernente concilio, ad hunc decisiones finem causa perducta est, ut præfatus episcopus propria manu super sanctis Evangeliiis superposita juraret, sicque sedis apostolicæ legato sanctoque concilio satisfaceret.

Indiculum sacramenti.

Audiat, inquit (*scilicet Matisc. episcopus*), dominus Petrus Ostiensis episcopus, et omnis sancta synodus, quia eo die quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu sive despectu sedis apostolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis hoc egi, et privilegiorum tenorem ac seriem, quæ modo in nostris auribus lecta sunt, tunc ad liquidum non cognovi, sic me Deus adjuyet, et ista sancta Evangelia. Post eum quoque quatuor Ecclesiæ ejusdem C clerici in conspectu omnium accesserunt; et jurejurando, quod ille juraverat, super eadem Evangelia firmaverunt. Duo autem de septenario numero, qui ad jurandum a sancto concilio præfixus fuerat, non

petente Matiscensi, sed donante domino Ostiensi episcopo remanserunt. Illico præfatus Matiscensis episcopus pavimento prostratus veniam petiit, seseque peccasse confessus, septem dierum pœnitentiam in pane et aquâ jejunaturus accepit. Postera autem die, eodem sancto residente concilio, clericis suis vesane ac procaciter insistentibus, idem episcopus petiit ut suæ quoque Ecclesiæ privilegium quod a papa dudum Agapito constitutum fuerat, legeretur. In quo nimirum nihil pene præter jus atque consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ videbatur peculiariter insitum, sed quod omnibus locis sanctis communi dignoscitur jure concessum: videlicet ut ne vel ea quæ sui juris jam erant vel deinceps futura erant, quispiam violentus invaderet, sed sua omnia rector Ecclesiæ in pacis ac tranquillitatis otio possideret. Hoc itaque privilegium omnes episcopi in tanto concilio sine causa lectum esse dicentes, unanimiter decreverunt nihil hoc præjudicare privilegiis monasterii, quæ pridie coram omnibus lecta fuerant: nihil minuire de his quæ in illis legebantur ab apostolicæ sedis liberalitate concessa. Sic itaque per synodales concilium perpetua monasterii libertate firmata, sanctumque locum soli subjacere Romanæ Ecclesiæ communi sanctorum episcoporum decernentes sententia, mox inter episcopum et abbatem omnis controversiæ querela sopitur, omnis animositatis atque dissidii scissura componitur, et inter utrumque spiritualem videlicet virum firma pax charitatis glutino reformatur. Hæc igitur per ordinem brevi sermone digessimus, ut purissimæ relationis rivum, quem nostris temporibus hausimus, in posteros etiam per veritatis alveum fideli poculo transfundamus.

915-916 HYMNUS DE GLORIA PARADISI

Petri Damiani, cardinalis Ostiensis, ex dictis beati Augustini.

1. Ad perennis vitæ fontem mens sitivit arida,
 Claustra carnis præsto frangi clausa quærit anima.
 Gliscit, ambit, eluctatur exsul frui patria,
 Dum pressuris ac ærumnis se gemit obnoxiam;
 Quam amisit cum deliquit, contemplatur gloriam.
 Præsens malum auget boni perditæ memoriam.

2. Nam quis promat, summæ pacis quanta sit lætitiæ?
 Ubi vivis margaritis surgunt ædificia.
 Auro celsa micant tecta, radiant triclinia;
 Solis gemmis pretiosis hæc structura nequitur.
 Auro mundo tanquam vitro urbis via sternitur:
 Abest limus, deest simus, lues nulla cernitur.
 Hiems horrens, æstas torrens illic nunquam sæviunt.
 Flos perpetuus rosarum ver agit perpetuum.

3. Candent lilia, rubescit crocus, sudat balsamum.
 Virent prata, vernant sata, rivi mellis influunt,
 Pigmentorum spirat odor, liquor et aromatum;

D Pendent poma floridorum non lapsura nemorum.
 Non alternat luna vices, sol, vel cursus siderum:
 Agnus est felicis urbis lumen inocciduum.
 Nox et tempus desunt ei, diem fert continuum.
 Nam et sancti quoque velut sol præclarus rutilant,
 4. Post triumphum coronati mutuo conjubilant,
 Et prostrati pagnas hostis jam securi numerant;
 Omni labe defæcati, carnis bella nesciunt.
 Caro facta spiritualis, et mens unum sentiunt.
 Pace multa perfruentes, scandala non perferunt:
 Mutabilibus exuti, repetunt originem,
 Et præsentem veritatis contemplantur speciem,
 5. Hinc vitalem vivi fontis hauriunt dulcedinem.
 Inde statum semper iidem exeuntes capiunt;
 Clari, vividi, jucundi, nullis patent casibus:
 Absunt morbi semper sanis, senectus juvenibus.
 Hinc perenne tenent esse, nam transire transit:

Inde virent, vigent, florent, corruptela corrui,
917-918. Immortalitatis vigor, mortis jus absor-
 [buit.
 Qui scientem cuncta sciunt, qui nescire nequeunt;
 Nam et pectoris arcana penetrant alterutrum:
 6. Unum volunt, unum nolunt, unitas est mentium;
 Licet cuique sit diversum pro labore meritum,
 Charitas hæc suam facit, quod amat in altero;
 Proprium sic singulorum commune sit omnium.
 Ubi corpus, illic jure congregantur Aquilæ,
 Quo cum angelis et sanctis recreentur animæ.
 Uno pane vivunt cives utriusque patriæ.
 Avidi et semper pleni, quod habent desiderant.
 Non-satietas fastidit, neque fames eruciat:

A Inbiantes semper edunt, et edentes inbiant.
 7. Novas semper harmonias vox melo:da concrepat
 Et in jubila prolata mulcent aures organa;
 Digna per quem sunt victores regi dant præconia.
 Felix cœli quæ præsentem regem cernit anima,
 Et sub sede spectat alta, orbis volvi machinam,
 Solem, lunam, et globosa cum planetis sidera.
 Christe palma bellatorum, hoc in municipium
 Introduc me post solutum militare cingulum,
 Fac consortem donativi beatorum civium.
 Præbe vires inexhausto laboranti prælio;
 Ut quietem post præcinctum debeas emerito:
 Teque merear potiri sine fine præmio. Amen.

Finis tomi tertii Operum B. Petri Damiani.

ADDITIO AD TOMUM III OPERUM S. PETRI DAMIANI.

DE SEQUENTIBUS OPUSCULIS

MAI MONITUM.

(*Scriptorum veterum Collectio nova*, tom. VI, præf. pag. xxxiii, et pag. 193-214.)

Operum S. Petri Damiani, quem nuper Leo XII P. M. inter sanctæ Ecclesiæ doctores decreto suo retulit, illa cumulatissima editio est, quam in quatuor digestam tomos Constantinus Cajetanus monachus olim adornavit, et nuperius Venetiis anno 1743 recusam habemus. Atqui hanc editionem cum ego ad codices Vaticanos conferrem, deprehendi nonnulla partim S. doctoris opuscula, partim vero de ipso scripta, quæ summam Cajetani diligentiam fugerunt. Sunt autem 1. S. Petri Damiani *Iter Gallicum* in cœvo ferme codice ab ejus sodali et itineris socio scriptum; quem plane suspicarer Joannem esse monachum, S. Petri extremis vitæ annis individuum comitem; sed quia in Vita quam edidit sancti viri, nullam itineris Gallici mentionem intulit, vix puto eum tam fuisse obliviosum ut saltem suæ lucubrationis non meminisset. Porro ejus itineris præterquam quod in editione Operum S. Petri memoria est, rei certe a Cluniacensi abbate adversus monasterium Lemovicense ano 1065 geste (quo anno et Petrus ivit in Galliam et de re illa quæstionem habuit) narratio exstat contemporalis apud Baluzium in Miscellaneis, ed. nov. tom. I, p. 123, ubi paulo iniquius a Cluniacensibus actum videtur; unde Petri Damiani elucescit æquitas, qui adversarios quidem a vi inferenda scandalisque prohibuit; cæterum de ipso controversiæ jure sententiam ferre ampliavit (p. 206). 2. *Expositio canonis missæ* in reginæ Sueciæ codice conservata; qui commentarius, præter nomen auctoris bis inscriptum, ipsa sua dignitate genuinum se probat. 3. *Collectanea ex Novo Testamento*, de S. Petri scriptis ab ejus discipulo deflorata; quæ quidem exstitisse inscriptio vetus docebat, sed Cajetanus diu quæsitâ non reperit, quanquam ea duobus Vaticanæ bibliothecæ codicibus continebantur. 4. Denique in iisdem codicibus *epistolæ aliquot vel fragmenta earum*. His ego omnibus lucem diutius haud invidendam putavi. Trithemius cap. 355 librum quoque Petri nostri *De meditatione mortis* cum ejus initio *pensandum est*, in serie Operum numerat; sed deceptum esse Trithemium ut peculiare scriptum putaret, docuit me Vaticanus codex 373, in quo æque seorsum scribitur; etsi reapse nihil est aliud quam opusculi quinquagesimi editi ad Blancam comitissam capitulum sextum. Codex item Vaticanus Urbinas 165 Petro Damiano inscribit sermonem *De Absalone*, qui sane in editionibus Petri non legitur, ejusque fetus verissimus credi potest; sed tamen jamdiu editus sub aliorum auctorum nominibus exstat, ejusque Ballerini in tomo I Operum S. Leonis inter sermones additos rationem habent. Cæteroque quod Casimirus Oudinus in Commentario suo De scriptoribus eccl. tom. II, ubi de nostro disserit, Cajetani editoris fidem suspectam habet, quasi is multo plura S. Petro Damiano scripta attribuerit quam veritas fortasse patitur, et aliorum varios fetus huic supposuerit, id omne contra est; etenim codices Vaticani, qui multi sunt, cum editione Cajetani prorsus conspirant. Quare virum religiosissimum et editorem apprime fidelem inique Oudinus accusat.